

# İKİV DEĞERLENDİRME NOTU

YENİ BİR İKLİM REJİMİNE DOĞRU KÜRESEL  
ÇABALAR

**N. Melis BOSTANOĞLU**  
*İKİV Uzman Yardımcısı*

**İKTİSADİ KALKINMA VAKFI**



## Yeni Bir İklim Rejimine Doğru Küresel Çabalar

N. Melis BOSTANOĞLU, İKV Uzman Yardımcısı

### Genel Tespitler

- Mevcut küresel iklim eylemleri, Paris Anlaşması'nın küresel sıcaklık artışını 2100 yılına kadar sanayi öncesi döneme kıyasla 2°C'nin altında tutma hedefini yerine getirmek için yeterli değil.
- Paris Anlaşması başta büyük umutlar yaratmış olsa da, yıllar içinde tarafların Anlaşmaya uygun politikalar gütmemesi ve Anlaşmayı arka plana atması büyük bir hayal kırıklığı yarattı. Bunun yanında ABD ve Brezilya başta olmak üzere, birçok G20 ülkesinde iklim şüphesi hükümetlerin iktidara gelmesiyle Paris Anlaşması tehlike altına girdi
- Türkiye'nin Paris Anlaşması'nı imzalayan ilk ülkelerden biri olmasına rağmen, geldiğimiz noktada Anlaşmayı onaylamamış sekiz -ABD'nin çekilme talebi de göz önünde bulundurulursa dokuz- ülkeden biri olması sorun yaratabilir.
- İklim değişikliği ile mücadelenin öneminin arttığı ancak bunu gerçekleştirebilecek siyasi iradenin zayıf kaldığı son yıllarda vatandaşlar nezdinde iklim değişikliğine ilişkin eylem çağrıları arttı. Bu akımın fitilini ateşleyen, hiç şüphesiz 15 yaşındaki İsveçli Greta Thunberg oldu.
- Daha fazla iklim eylemi bekleyen Avrupalı gençlerin sesi, AB politikalarını yeşil bir dönüşüme itti. Ursula von der Leyen liderliğinde kurulan yeni Komisyon, Avrupa'nın 2050 yılına kadar ilk iklim nötr kıta olmasını amaçlayan Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı kabul etti.
- AB'nin güçlendirilmiş iklim çabaları diğer ülkelere, özellikle de küresel emisyonların en büyük sorumluları olan G20 ülkelere bir nevi ilham kaynağı oldu.
- AB'nin 2050 yılı iklim nötr hedefinin ardından Birleşik Krallık 2050 yılında net sıfır emisyonlu, Japonya ve Güney Kore ise karbon nötr ekonomi olma taahhüdünde bulunurken; küresel çapta en fazla sera gazı emisyonuna neden olan Çin de 2060 yılına kadar karbon nötr bir ekonomi olma vadedinde bulundu.
- Küresel çapta kişi başına en fazla sera gazı emisyonlarına neden olan ABD'deki son gelişmeler de umutlar yarattı. 3 Kasım 2020 tarihinde gerçekleşen ABD genel seçimini Demokrat lider Joe Biden kazandı. Joe Biden, seçim kampanyalarında seçilmesi durumunda 2050 yılına kadar net sıfır karbon emisyon vadetmişti.
- Joe Biden'ın başkanlık koltuğuna oturmasıyla, yeniden iklim rejiminde liderlik konumuna gelmesi bekleniyor. AB ve ABD'nin daha güçlü iklim politikalarını teşvik edeceği yeni bir iklim rejimine özellikle G20 ülkelerinin ayak uydurması çok önemli.
- Türkiye Paris Anlaşması'nı onaylamayan dokuz ülkeden biri olarak kaldığı sürece, sonraki COP'lara ancak gözlemci statüsünde katılabilecek ve hiçbir karar mekanizmasının içerisinde bulunamayacak. Türkiye, her geçen sene yapısını değiştiren COP'larda aktif bir rol oynamazsa gelecekte kendisini yeni kurulacak iklim rejiminin dışında bulabilir.

İklim değişikliği, çağımızın en büyük zorluklarından biri. İklim değişikliğinin son yıllardaki en bariz etkileri aşırı sıcakların artması, buzulların erimesi, deniz seviyelerinin yükselmesi, yağış biçimlerinin değişmesi olarak örneklendirilebilir. Bu olayların bir sonucu olarak gerçekleşen iklime bağlı felaketlerin de sayısı her sene daha da artıyor ve bu durum maddi ve manevi kayıplara sebep oluyor.

Dünya Meteoroloji Örgütü'nün yayımladığı 2015-2019'da Küresel İklim Raporu'na göre, 2015 ila 2019 yılını kapsayan beş yıllık zaman diliminin tarihteki en sıcak dönem olması bekleniyor. Rapor, 2015-2019 dönemindeki sıcaklıkların bir önceki döneme kıyasla 0,2°C, sanayi öncesi döneme kıyasla 1,1°C arttığına işaret ediyor.<sup>1</sup> Bu artış çok kritik zira mevcut küresel iklim eylemlerinin Paris Anlaşması'nın küresel sıcaklık artışını 2100 yılına kadar sanayi öncesi döneme kıyasla 2°C'nin, ya da daha fazla çaba sonucu 1,5°C'nin, altında tutma hedefini yerine getirmek için yeterli olmadığını gözler önüne seriyor. Sıcaklıkların 2°C'nin altında tutulması bile mümkün değilken, 2°C'ye kıyasla daha az olumsuz etkilere neden olabilecek olan 1,5°C hedefinin gerçekleştirilmesi imkânsız bir hâle geliyor. Zira Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (*Intergovernmental Panel on Climate Change - IPCC*) tarafından yayımlanan 1,5°C Özel Raporu'na göre,<sup>2</sup> 2100 yılında 1,5°C'lik küresel ısınma gerçekleşmesi hâlinde doğal sistemlere ve insan sistemlerine ilişkin iklime bağlı riskler, bugüne kıyasla daha yüksek olsa da, 2°C'lik küresel ısınmaya kıyasla daha az olacak. Buna göre 1,5°C'lik küresel ısınma hâlinde deniz seviyeleri 2°C'ye kıyasla daha az artacak, okyanusta ve karada sıcaklıklar daha az yükselecek, biyoçeşitlilik ve ekosistemler de daha az olumsuz etkilenecek. 1,5°C'lik küresel ısınmada sağlık, geçim kaynağı, gıda güvenliği, su arzı, insan güvenliği ve ekonomik büyümeye ilişkin iklime bağlı riskler de aynı şekilde daha az tehdit oluşturacak. Ancak IPCC, 2018 yılının Ekim ayında Paris Anlaşması hedefleri doğrultusunda küresel ısınmayı 1,5°C ile sınırlandırabilmek için sadece 12 yılın kaldığını açıklamıştı.<sup>3</sup> Bu da demek oluyor ki, 2020 yılı itibarıyla on yıldan az bir vakit kaldı.

Aşırı sıcaklıkların derinden hissedildiği, iklime bağlı felaketlerin sayısının arttığı son yıllarda, iklim değişikliği algısı da değişmeye başladı. Dünya Ekonomik Forumu'nun yayımladığı 2019 Yılı Küresel Riskler Raporu'na göre, kurumun yürüttüğü Küresel Risk Algısı Anketi'ne (*Global Risks Perception Survey - GRPS*) en fazla damga vuran riskler çevreyle bağlantılıydı.<sup>4</sup> Çevresel riskler, gerçekleşmesi en muhtemel beş riskin üçünü; en fazla etki yaratan beş riskinse dördünü oluşturuyordu. Bunlar içinde aşırı hava olayları

<sup>1</sup> Dünya Meteoroloji Örgütü, *The Global Climate in 2015-2019*, 22.09.2019, [https://library.wmo.int/doc\\_num.php?explnum\\_id=9936](https://library.wmo.int/doc_num.php?explnum_id=9936) Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>2</sup>Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds), *Summary for Policymakers. In: Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty*, 08.10.2018, [https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15\\_SPM\\_version\\_report\\_LR.pdf](https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15_SPM_version_report_LR.pdf) Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>3</sup> Watts J., *We have 12 years to limit climate change catastrophe, warns UN*, *The Guardian*, 08.10.2019, <https://www.theguardian.com/environment/2018/oct/08/global-warming-must-not-exceed-15c-warns-landmark-un-report> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>4</sup> Dünya Ekonomi Forumu, *Global Risks Report 2019*, 15.01.2019, [http://www3.weforum.org/docs/WEF\\_Global\\_Risks\\_Report\\_2019.pdf](http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2019.pdf) Erişim Tarihi: Ekim 2020

en büyük endişe kaynağıydı. Diğer yandan çevre politikaları konusundaki başarısızlıklar da katılımcılar tarafından en büyük risklerden biri olarak addedildiğinden, “iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması ve bu etkilere uyum sağlanması konularındaki başarısızlık” en fazla etkiye sahip küresel riskler listesinde bir önceki yıla oranla iki basamak yukarı çıkarak ikinci sırada yer aldı.

2019 yılı küresel kriz algısı

Gerçekleşmesi En Muhtemel Küresel Riskler	En fazla Etkiye Sahip Küresel Riskler
Aşırı hava olayları	Kitlesel imha silahları
İklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması ve bu etkilere uyum sağlanması konularındaki başarısızlık	İklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması ve bu etkilere uyum sağlanması konularındaki başarısızlık
Doğal Afetler	Aşırı hava olayları
Veri hırsızlığı veya dolandırıcılığı	Su krizleri
Siber saldırılar	Doğal Afetler

Kaynak: Dünya Ekonomik Forumu

Aynı zamanda Oxford Üniversitesi ve Reuters Gazetecilik Çalışmaları Enstitüsü (*Reuters Institute for the Study of Journalism*) tarafından yürütülen bir kamuoyu araştırmasına göre,<sup>5</sup> iklim değişikliği birçok kişiyi yakından ilgilendirilen bir konu. Öyle ki, küresel çaptaki katılımcıların yaklaşık %69’u iklim değişikliğinin çok ciddi bir sorun olduğunu belirtirken, yalnızca %9’u iklim değişikliğinin ciddi bir sorun olmadığını ifade ediyor. İklim değişikliğini çok ciddi bir sorun görenlerin yaklaşık %90’ı Şili, Kenya ve Güney Afrika’da yaşayan katılımcılar. Bu listede dördüncü sırada yer alan Türkiye’de katılımcıların %87’si iklim değişikliğini çok ciddi bir sorun olarak görüyor. Diğer yandan iklim değişikliğinin çok ciddi bir sorun olmadığını düşünen katılımcılar da ABD, İsveç, Avustralya, Norveç ve Hollanda gibi ağırlıklı olarak Avrupa ülkelerinde ikamet ediyor.

Bireysel bir iklim greviyle başlayan yolda küresel çapta eylem protestolarına liderlik eden iklim aktivisti Greta Thunberg’ün ülkesi olan İsveç ve aylarca orman yangınlarıyla boğuşan Avustralya gibi ülkelerde yaşayan insanların iklim değişikliğini ciddi bir sorun olarak gören ülkeler listesinde son sıralarda yer alması özellikle düşündürücü.

### Paris Anlaşması Tehlike Altında mı?

2015 yılında gerçekleştirilen 21’inci Taraflar Konferansı (COP21), iklim değişikliği ile mücadele konusunda tarihi bir dönüm noktası olarak görülmekteydi. Zira bu zirvede Paris Anlaşması 170’den fazla ülke için imzaya açılmıştı ve bir günde en fazla imza toplayan uluslararası anlaşma oldu. Dünya tarihinde iklim değişikliğiyle ilgili en geniş kabul gören çerçeve anlaşma olma özelliğini taşıyan Paris Anlaşması’nın başlıca amacı, sera gazı emisyonlarını azaltarak küresel sıcaklık artışının sanayi dönemi öncesi

<sup>5</sup> Newman N., Fletcher R., Schulz A., Andi S., ve Nielsen R.K., *How People Access News about Climate Change*, Reuters Institute Digital News Report 2020 (sf. 52-56), 16.06.2020, [https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2020-06/DNR\\_2020\\_FINAL.pdf](https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2020-06/DNR_2020_FINAL.pdf) Erişim Tarihi: Ekim 2020

seviyesine oranla 2°C ile sınırlandırmak ve hatta 1,5°C ile sınırlandırmak için de daha fazla çaba göstermek.

Paris Anlaşması başta büyük umutlar yaratmış olsa da, yıllar içinde ülkelerin Anlaşmaya uygun politikalar gütmeyerek Anlaşmayı arka plana atması büyük bir hayal kırıklığı yarattı. Özellikle iklim şüpheli yaklaşımlar son yıllarda fazlasıyla arttı. 20 Ocak 2017 tarihinde 45'inci ABD başkanı olarak göreve başlayan Donald Trump, iklim inkârcılık yaklaşımının bir nevi lideri oldu. ABD Başkanı Donald Trump, seçilmeden önce de vadettiği üzere, ABD'nin kendinden önceki dönemde imzalanan Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'ndan (*Transatlantic Trade and Investment Partnership* - TTIP) ve Paris Anlaşması'ndan "ABD ekonomisine zarar verecekleri" ve "dezavantaj oluşturacakları" gerekçeleriyle çekildiğini duyurdu. Bu durum, küresel çapta en fazla sera gazı salınımı yapan ikinci, kişi başına en fazla sera gazı salınımı yapan birinci ülke olan ABD'nin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmeyeceği şeklinde yorumlandı.

Sonuçta beklenen kötü haber 4 Kasım 2019 tarihinde geldi. ABD, BM'ye bir bildiri göndererek ayrılma sürecinin resmen başlatıldığını duyurdu. Ancak yine de umutlar tam anlamıyla yitirilmedi. Zira ABD 4 Kasım 2020'de resmen Paris Anlaşması'ndan çekilecekti; ancak bu tarihten sadece bir gün önce çok önemli bir tarih vardı: ABD başkanlık seçimi. 3 Kasım 2020'de gerçekleştirilen başkanlık seçimi, farklı konularda olduğu gibi iklim değişikliği ile mücadele konusunda da bir dönüm noktası oluşturabilir. Seçim kampanyalarında iklim değişikliğinin önemine vurgu yapan Demokrat Joe Biden'ın seçimi kazanmasıyla, ABD yeniden oyuna geri dönebilir. Zira seçim kampanyalarında 2050 yılında net sıfır emisyon vadeden Biden, aynı zamanda kendi liderliğinde ABD'nin Paris Anlaşması'na yeniden katılacağını sinyallerini verdi.<sup>6</sup>

Diğer yandan Brezilya'nın "Tropiklerin Trump'ı olarak bilinen iklim inkârcı Devlet Başkanı Jair Bolsonaro'nun 2018 yılının Ekim ayında iktidara gelmesi de iklim inkârcıların sayısının arttığını gösteriyordu. Öyle ki, Bolsonaro ülkenin iklim değişikliği politikalarında da Trump'ın yolundan gitmeyi seçerek seçim kampanyalarında iktidara geldiği takdirde Brezilya'yı Paris Anlaşması'ndan çekeceğini söylemişti. Seçildikten sonra da sonra uygun koşullar sağlanmadığı takdirde Anlaşmadan çekileceğini yeniden duyurmuştu. Bunun altında yatan en büyük neden, dünyanın en büyük ve en fazla biyoçeşitliğe sahip Amazon yağmur ormanlarının madencilik, tarım ve baraj yapımına açma arzusuyla.

Sahip olduğu biyoçeşitliliği ve tabiatı korumak adına Brezilya, on yılı aşkın süredir önemli politikalar uygulayarak ülkedeki ormansızlaşmanın ve emisyonların azalmasını sağlamıştı. Öyle ki, 2018 yılında BM tarafından yayımlanan Emisyon Açığı Raporu'na (*Emissions Gap Report 2018*) göre Brezilya emisyonlarının düşüşe geçmesini Amazon bölgesindeki ormansızlaşmayı önleyen eylemlerine borçluydu.<sup>7</sup> Ancak ortaya koyduğu taahhütler ve Amazon yağmur ormanlarını korumaya yönelik attığı adımlar sayesinde iklim değişikliği ile mücadelede öncül bir aktör hâline gelen Brezilya, sahip olduğu güçlü tarım sektörünün lobicilik faaliyetleri neticesinde -özellikle de yeni başkan Bolsonaro'nun etkisinde- çevre kanunlarının uygulanması konusunda gerilemeler yaşamaya başladı. Amazon yağmur ormanlarındaki yangından çıkan dumanların,

<sup>6</sup> Joe Biden, *Twitter* gönderisi, 05.10.2020, 04:18, <https://twitter.com/JoeBiden/status/1324158992877154310>  
Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>7</sup> UNEP, *Emissions Gap Report 2018*, 27.11.2018,  
[http://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/26895/EGR2018\\_FullReport\\_EN.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/26895/EGR2018_FullReport_EN.pdf?sequence=1&isAllowed=y) Erişim Tarihi: Ekim 2020

Brezilya'nın en büyük şehirlerinden São Paulo'da gündüzü geceye çevirmesi 21 Ağustos'ta küresel medyada kendine yer edindi. Bu büyük çaplı yangın, uzun süre boyunca kontrol altına alınamadığı gibi tüm dünyayı alarma geçirdi zira Amazon yağmur ormanları dev bir karbon yutağı olarak doğanın küresel ısınmaya karşı en büyük silahı olarak görülüyor. Birçok kişi bu durumu Brezilya Devlet Başkanı Bolsonaro'nun politikalarının yarattığı bir sonuç olarak nitelendirildi. Bolsonaro'nun iktidara gelmesinin ardından ülkedeki yangınların sayısı çok fazla arttı. Buna göre 2019 yılının Ağustos ayında Brezilya içerisinde bulunan Amazon yağmur ormanlarında gerçekleşen yangınlar, bir önceki yılın aynı dönemine nazaran %158 artış gösterdi.<sup>8</sup>

Yangın, çevresel bir sorunla birlikte politik bir kriz de yarattı. Amazon yağmur ormanlarındaki yangının küresel bir kriz olduğu düşüncesiyle G7 ülkeleri Brezilya'ya 20 milyon dolarlık bir mali yardım yapacaklarını açıkladı. Ancak Brezilya Devlet Başkanı Bolsonaro, BM İklim Sözleşmesi'ne bağlı uluslararası mekanizmaların yeterli olduğunu söyleyerek G7 ülkelerinin bu teklifini reddetti bu ülkelerin yaklaşımlarını "sömürgeci" bulunduğunu açıkladı. Hangi bahane veya kisve altında olursa olsun Brezilya'nın kendi toprakları üzerindeki hâkimiyetini zayıflatacak herhangi bir girişimi kabul etmeyeceğini" ekledi.<sup>9</sup> Bu durum özellikle Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ile gerilim yaşamasına neden oldu. Fransa Cumhurbaşkanı Macron, Brezilya Devlet Başkanı Bolsonaro'nun yangınlara karşı yeterince eylem almamasını sorunlu bulunduğundan, bu durum değişmedikçe Mercosur STA'sına karşı olduğunu açıkladı. Ayrıca Paris Anlaşması'nın en büyük savunucularından da biri olan Macron, bundan sonra Anlaşmayı onaylamayan ülkelerle de STA imzalanmayacağını açıkladı. Böylece, AB'nin Brezilya, Arjantin, Paraguay ve Uruguay ülkelerinin oluşturduğu Mercosur bloku ile 26 Haziran 2019'da anlaşmaya vardığı STA'nın geleceği sorgulanmaya başladı.

Bolsonaro hükümetinin bir diğer tepki çeken eylemi ise hükümet değişikliği" ve "bütçe sıkıntıları" gibi gerekçelerle Brezilya'nın 25'inci Taraflar Konferansı'na (*Conference of the Parties 25 - COP25*) ev sahipliği yapmaktan vazgeçtiğini duyurması oldu. Daha önceleri Paris Anlaşması'ndan çekilmek istediğini açıklayan Bolsonaro'nun COP25'e ev sahibi olmaktan vazgeçmesi de iklim inkârcı politikalarının bir sonucu olarak görülebilir.

Diğer yandan, Türkiye'nin Paris Anlaşması'nı imzalayan ilk ülkelerden biri olmasına rağmen, geldiğimiz noktada Anlaşmayı onaylamamış sekiz – ABD'nin çekilme talebi de göz önünde bulundurulursa dokuz, ülkeden biri olması, ayrı bir sorun. Zira Türkiye, on yıllardır Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (*United Nations Framework Convention on Climate Change - UNFCCC*) altındaki konumu nedeniyle önce Kyoto Protokolü'nü, daha sonra da Paris Anlaşması'nı onaylamayı reddetmişti.

Bilindiği üzere Türkiye, UNFCCC'nin imzalandığı 1992 yılında OECD üyesi bir ülke olduğu için gelişmiş ülkeler ile birlikte Ek-1 ve Ek-2 listesinde yer alıyordu. Böylece Ek-1 başlığı altında mutlak emisyon azaltım taahhüdü vermek ve Ek-2 kapsamında gelişmekte olan ülkeler olarak nitelendirilen Ek-1 dışı ülkelere finansman ve teknoloji transferi sağlamak zorunda idi. Bu durumun kendi ekonomisi ile uyumlu olmadığını düşündüğünden Türkiye, 1997 yılında Ek-1 ve Ek-2'den çıkma isteğini bildirmiş fakat yıllarca bu istek reddedilmişti. Nihayet 2000 yılında Lahey'de gerçekleştirilen COP6'da

<sup>8</sup> Brezilya Uzay Araştırma Enstitüsü (*Instituto Nacional de Pesquisas Espaciais*),

[http://queimadas.dgi.inpe.br/queimadas/portal-static/estatisticas\\_estados/](http://queimadas.dgi.inpe.br/queimadas/portal-static/estatisticas_estados/) Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>9</sup> *Climate Change News*, *G7 countries offer \$20 million emergency aid to fight Amazon wildfires*, 27.08.2019, <https://www.climatechangenews.com/2019/08/27/g7-countries-offer-20-million-emergency-aid-fightamazon-wildfires/> Erişim Tarihi: Ekim 2020

Türkiye farklı bir strateji uygulamayı deneyerek sadece Ek-2'den çıkmayı, erken sanayileşme aşamasında olduğundan “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluk” ilkesi esasında Ek-1 listesinde kalmayı teklif etmiş, bu teklif bir sonraki COP'ta kabul edilmişti. Bunun üzerine Türkiye, Sözleşmeyi imzalamayı kabul etmiş, hatta daha sonra Kyoto Protokolü'nün de bir parçası olmuştu. Ancak, Paris İklim Anlaşması'nın 2020 yılında yürürlüğe girmesiyle beraber Türkiye, UNFCCC'nin ana finans organı *Global Environmental Facility* (GEF) mekanizmasının sona erecek olması ve sonraki dönemde verilecek Yeşil İklim Fonu'ndan da Ek-1 listesinde yer aldığı için yararlanamayacağı gibi sebeplerden ötürü, listeden çıkartılma talebini yıllardır defalarca dile getirdi. Yeşil İklim Fonu'na erişilemediği sürece Paris Anlaşması'nın TBMM'den geçmeyeceğini söylemişti. Türk delegasyonunun yoğun çabalarına rağmen istenen karar, özellikle diğer gelişmekte olan ülkelerin Türkiye'nin hâlihazırda AB fonlarından yararlandığı ve genç nüfusa sahip olduğu gerekçeleriyle, paylarından feragat etmek istememelerinden dolayı alınamamıştı.

Türkiye bu anlaşmayı onaylamayan dokuz ülkeden biri olarak kaldığı sürece, sonraki COP'lara ancak gözlemci statüsünde katılabilecek ve hiçbir karar mekanizmasının içerisinde bulunamayacak. Türkiye, her geçen sene yapısını değiştiren COP'larda aktif bir rol oynamazsa gelecekte kendisini yeni kurulacak iklim rejiminin dışında bulabilir. Bu da, Akdeniz havzasında bulunan Türkiye, iklim değişikliğinden en çok etkilenecek ülkelerden biri olduğu için gelecekte bir gözlemci olmaktan öteye geçip, aktif bir katılımcı olması yararına olacaktır.

Paris Anlaşması'nı Onaylamayan Ülkeler	
1	Angola
2	Eritrea
3	İran
4	Irak
5	Güney Sudan
6	Libya
7	Türkiye
8	Yemen
9	ABD (Daha önceden onaylamıştı fakat Trump yönetimi altında çekilme kararı aldı)

Kaynak: UNFCCC

## Yükselen Küresel İklim Hareketi

İklim değişikliği ile mücadelenin öneminin arttığı ancak bunu gerçekleştirebilecek siyasi iradenin zayıf kaldığı son yılların en büyük yıldızı, hiç şüphesiz Greta Thunberg oldu. Tarihinin en ciddi aşırı sıcaklarına ve orman yangınlarına tanık olan İsveç'te yaşayan 15 yaşındaki Greta Thunberg, iklim değişikliğine ilişkin farkındalık yaratmak için İsveç genel ve yerel seçimlerinin gerçekleştirileceği 9 Eylül 2018 tarihinde kadar her Cuma günü okulu asıp, İsveç Parlamentosu binası önünde oturma eylemi gerçekleştirmişti. Gençlerin oy kullanma hakkı olmadığından okula gitme zorunluluğu kuralını kırarak sesini duyurmaya çalışan Greta Thunberg, politikacıların iklim değişikliğine odaklanması ve bu meseleyi bir kriz gibi ele alması gerektiğini dile getiriyordu. Politikacıları günü yaşayıp gençlerin geleceğini düşünmemekle suçluyor, onlardan daha fazla çaba taahhüt etmelerini talep ediyordu. Zamanla bu greve olan ilgi artarak tüm dünyaya yayıldı. 15 yaşındaki Greta Thunberg, dünya çapında iklim hareketinin en önemli sembolü hâline geldi. Kısa bir süre içinde İsveçli aktivist Greta Thunberg'ün önderliğinde başlayan ve gençlerin desteğini alan Gelecek için Cuma Günleri (*Fridays for Future*), Avrupa sınırlarını aştı ve tüm dünyayı kasıp kavurdu. Öyle ki, yüzlerce ülkede bir araya gelen milyonlarca genç, dünya Avrupa gündemine oturarak iklim değişikliğinin göz ardı edilemeyecek bir konu hâline gelmesine vesile oldu.



Kaynak: Leonhard Lenz

Gelecek için Cuma Günleri'nin ardından, sivil itaatsizlik yoluyla hükümetleri iklim ve biyoçeşitlilik gibi konularda eylem almaya çağırarak Yokoluş İsyanı'nın (*Extinction Rebellion*) da gerçekleşmesiyle, yüzden fazla ülkede yaşayan milyonlarca genç, yeniden politikacılara seslerini duyurdu. Yıllardır medya ve politikacılar tarafından göz ardı edilmiş olan iklim değişikliği, bu gençler sayesinde ön plana çıkmaya başladı.

Greta Thunberg'ün başlattığı bu akım, özellikle Avrupa'da büyük bir değişime ön ayak oldu. Defalarca iklim zirvelerine katılan Thunberg, AP'de de politikacıları genç jenerasyonun temizlemesi için pisliklerini halının altına süpürmekle suçladı ve AB'nin iklim değişikliğiyle mücadele için daha fazla bütçe ayırmasını talep etti. Zamanın Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, önümüzdeki yıllarda bu sözün yerine getirileceği taahhüdünde bulundu. Hatta Thunberg, bu çabaları için Norveçli parlamenterler tarafından Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterildi.

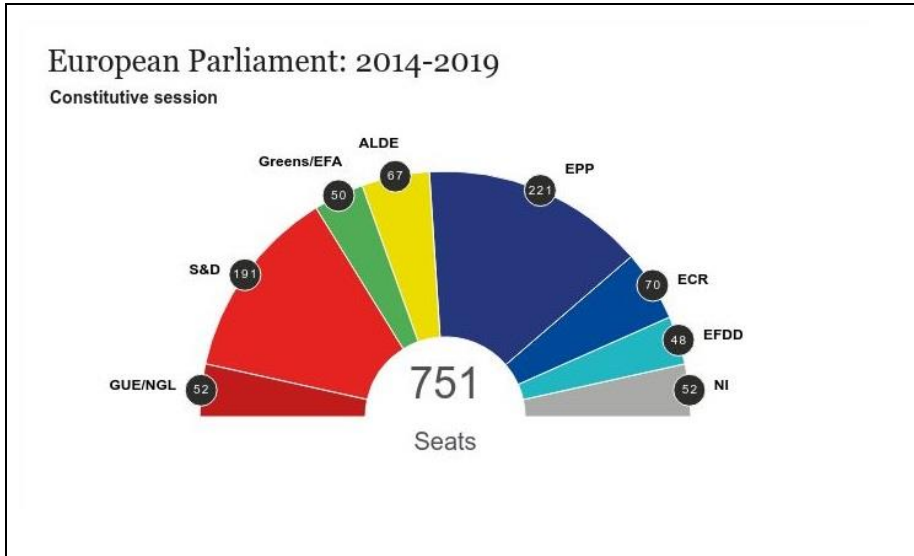


## AB'ye Yeşil Düzen Hâkim Oluyor

Avrupa'daki aşırı sıcaklıklar ve Avrupalı gençlerin protestoları, AB politikalarında dönüşüme ön ayak oldu. Özellikle AP seçimlerinin yaklaşması, iklim değişikliğinin bir seçim kriteri olacağını düşündürüyordu. *Ipsos MORI* adlı bir sosyal araştırma kurumunun - 11 AB üye ülkesinde (Avusturya, Belçika, Çekya, Danimarka, Fransa, Almanya, İtalya, Polonya, Slovakya, İspanya ve Hollanda) yürüttüğü anket çalışmasında seçmenlerin %77'sinin AP seçimlerinde oy vereceği partinin küresel ısınma ile mücadeleye öncelik tanıyıp tanımadığına dikkat edeceğini ortaya koydu.<sup>10</sup> Bu siyasi iradenin yalnızca gençler değil, daha büyük yaş ortalamasındaki seçmenler tarafından da koyulması özellikle dikkat çekiciydi. Bu da demek oluyor ki vatandaşlardan politikacılara iklim değişikliğinin bir öncelik hâline gelmesi yönünde güçlü bir talep bulunuyordu. Bu durumda iklim değişikliği ile mücadelenin vatandaşlar tarafından ne kadar gözetildiğini anlamak için tüm gözler AP seçimlerine çevirdi.

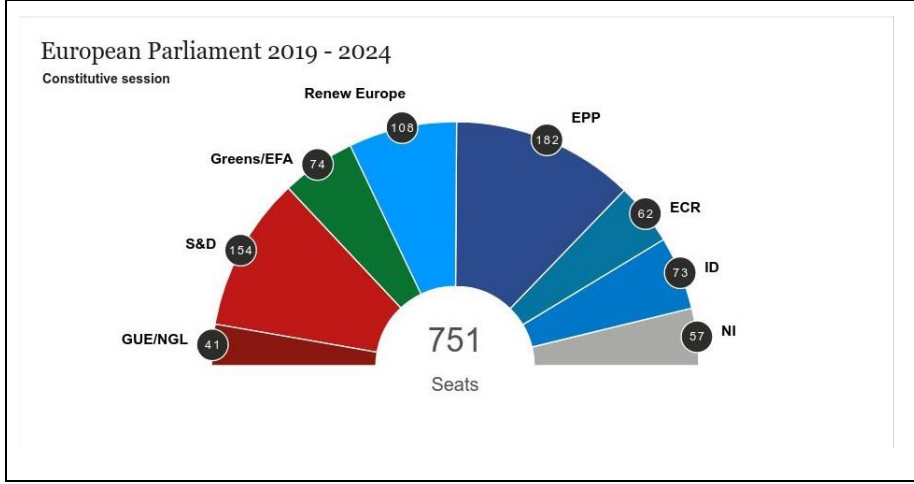
AP seçimleri, iklim krizinin seçmenler için gerçekten de bir seçim kriteri hâline geldiğini gözler önüne serdi. Öyle ki, 23-26 Mayıs tarihlerinde gerçekleştirilen 2019 yılı AP seçimlerinde Yeşiller, 2014 yılı seçimlerine oranla Parlamentodaki koltuk sayısını 24 adet artırarak, 751 koltuktan 74'üne sahip olma hakkını kazandı. Başarının en büyüğünü de Almanya'da yaşadı. Zira Almanya Şansölyesi Angela Merkel'in liderliğindeki Hristiyan Demokrat Birlik Partisi'nin (*Christlich Demokratische Union - CDU*) oy oranına çok yaklaşarak Almanya'nın ikinci en çok tercih edilen partisi hâline geldi. Bu sonuçlar, AB vatandaşlarının iklim krizinin politika yapım süreçlerinde bir öncelik hâline gelmesi yönünde siyasi bir iradeye sahip olduğunu gözler önüne serdi.

2014-2019 ve 2019-2024 Dönemlerinde Partilerin AP Koltuk Dağılımı



<sup>10</sup> *European Climate Foundation, Majority of voters want political parties to tackle global warming*, 16.04.2019, <https://europeanclimate.org/resources/majority-of-voters-want-political-parties-to-tackle-global-warming/>

Erişim Tarihi: Ekim 2020



Kaynak: AP

Aynı durum Avrupa Komisyonu başkanı seçimlerinde de gözlemlendi. Normalde Parlamentoda çoğunluğa sahip partinin gösterdiği adaylardan birinin (*Spitzenkandidaten*) seçilmesi beklenirken, seçim sürecinde daha önce hiç adı geçmeyen eski Alman Savunma Bakanı Ursula von der Leyen'in aday gösterilmesine karar kılınması başta büyük bir şok yarattı. Bu karar kimi AB politikacıları, diplomatları ve makamları tarafından büyük bir hata olarak görülürken, kimileri tarafından da 25 yıl sonra %50'den fazla katılım sağlanan AP seçimlerinin sonucunda öncü bir lider seçilmeyerek seçmenlerin iradesine ihanet edildiği gerekçesiyle eleştirildi. Bu nedenle, Avrupa Halk Partisi (*European People's Party - EPP*) Parlamentoda çoğunluğa sahip olsa da von der Leyen'in kaderi sosyalistler, liberaller ve yeşillerin de içerisinde bulunduğu sol tandanslı partilerden oluşan blokun elindeydi. Bu da, Ursula von der Leyen'in Komisyon başkanlığı makamına oturabilmesi için iklim hedeflerini yüksekte tutması gerektiğini gösterdi.

Ursula von der Leyen, bu pozisyona uygun olduğunu kanıtlamak için Avrupalıları bir araya getiren ortak fikirler ve önceliklerden yola çıkarak, beş yıllık Komisyon başkanlığında gözeteceği altı öncelikli konuyu içeren politika kılavuz ilkeleri ortaya koydu. Bunlardan ilki de "Avrupa'nın Yeşil Mutabakatı" (*A European Green Deal*) oldu. Avrupa'nın 2050 yılına kadar ilk iklim nötr kıta olmasını amaçlayan Avrupa Yeşil Mutabakatı, bu doğrultuda Komisyonun hedefine nasıl ulaşacağına ilişkin net bir vizyon ortaya koyuyor. Bunu enerjiden dögüsel ekonomiye, akıllı ve sürdürülebilir ulaşımdan çevre dostu gıda sistemlerine, biyoçeşitliliğin korunmasından kirliliğin önlenmesine birçok alanda çevresel dönüşümler yaparak başarmayı amaçlıyor. Von der Leyen Avrupa Yeşil Mutabakatı'yla ayrıca 2030 iklim hedefinin en az %50'ye yükselmesini düşündüğünü ancak kendini bu hedefin sorumlu bir şekilde %55'e yükseltilmesi için kapsamlı bir plan ortaya koymaya kendini adayacağını da açıkladı.

Ursula von der Leyen'in bu taahhütleri, desteğini almayı umduğu partilerden farklı tepkiler aldı. İlerici Sosyalistler ve Demokratlar İttifakı (*The Progressive Alliance of Socialists and Democrats- S&D*) ve Yeşiller, mevcut AP üyelerinin bile %55 oranında azaltım yapılmasına ilişkin mart ayında aldığı bağlayıcı olmayan kararı hatırlatarak, Ursula von der Leyen'in emisyonların %50 azaltılması yönündeki hedefini yeteri kadar iddialı olmamakta eleştirdi. S&D ve Yeşiller, 2030 yılı hedeflerinin en az %55 olmasından yanaydı. Sonuç olarak, 16 Temmuz'da AP'de büyük bir heyecan ve belirsizlikle beklenen oylamada, Ursula von der Leyen, 383 oyla kıl payı Komisyon

başkanı oldu. Yeşiller seçim öncesi somut teklifler sunmadığı gerekçesiyle von der Leyen'in Komisyon başkanlığını desteklemediklerini açıklarken, Avrupa'yı Yenile (*Renew Europe*) ve S&D son dakika oylarını von der Leyen'in lehinde kullanma yönünde karar aldı. S&D grubu Ursula von der Leyen'in adaylığına halen şüpheli yaklaştıklarını belirtse de, özellikle de iklime ilişkin temel taleplerinin karşılandığını ancak gelecek beş yıl içerisinde von der Leyen'in vaatlerinin gerçekleştirilmesinin takipçisi olacağını vurguladı.<sup>11</sup>

1 Aralık 2019'da Komisyon başkanlığı görevini devralan Ursula von der Leyen, ilk 100 gününde önceliklerini birer birer hayata geçirmeye başladı. Önce Avrupa'yı 2050 yılında ilk iklim nötr kıta hâline getirmeyi amaçlayan Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı tanıtan Ursula von der Leyen, buna bağlı olarak Avrupa Yeşil Mutabakatı Yatırım Planı ve Adil Dönüşüm Mekanizması önerilerini açıkladı.

Bölgeler, yerel topluluklar, sivil toplum, sanayi ve okulları bir araya getirip yeşil dönüşüm konusunda onlara ses vermek amacıyla İklim Paketi'nı kurdu ve en önemlisi Paris Anlaşması'nın amaçlarıyla uyumlu olarak AB'yi 2050 yılına kadar iklim nötr kılmayı yasal bir zorunluluk hâline getiren Avrupa İklim Yasası'nı teklif etti.

Alanının ilki olan Avrupa İklim Yasası, Avrupa'nın 2050 hedefini AB hukukunun bir parçası hâline getirerek iklim nötr olma taahhüdünün bağlayıcı hâle gelmesini amaçlıyor. Bu yasa, AB içerisindeki bazı çatlak seslere rağmen 2050 hedefinin gerçekleştirilmesine ilişkin hukuki bir çerçeve oluşturuyor. Böylece ilgili tüm AB mevzuatı ve politikalarının iklim nötrlük hedefi ile uyumlu hâle getirilmesi gerekiyor. Yasa ayrıca Komisyona, hedef ile bağdaşmayan eylemlerde bulunan Üye Devletlere tavsiye bildirme yetkisi de veriyor. Üye Devletler, iklim değişikliğinin yarattığı olumsuz etkilerin azaltılması ve dayanıklılığın artırılmasına ilişkin adaptasyon stratejileri geliştirme ve uygulama yükümlülüğü altına girecek. Yapamadıkları takdirde ise Komisyona hesap vermek zorunda kalacaklar.

İklim Yasası ayrıca, Üye Devletlerin Ulusal Enerji ve İklim Planları, Avrupa Çevre Ajansı tarafından düzenli olarak yayımlanan raporlar ve iklim değişikliğine ilişkin bilimsel kanıtlar gibi mevcut sistemlere dayalı olarak, alınan eylemlerin sistematikleştirilmesi ve ilerlemenin izlenmesi için bazı tedbirleri de beraberinde getiriyor. Buna göre gerçekleştirilen ilerlemeler, her beş yılda bir Paris Anlaşması çerçevesinde değerlendirilecek.<sup>12</sup>

COVID-19 pandemisinin baş göstermesiyle, Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın ve iki önemli bileşeni olan Çiftlikten Çatala Stratejisi ve Biyoçeşitlilik Stratejisi'nin bir kenara atılacağına dair yorumlar beraberinde geldi. Ancak korkulan olmadı. Yayımlanma tarihleri biraz gecikse de Çiftlikten Çatala Stratejisi ve Biyoçeşitlilik Stratejisi, COVID-19 pandemiden alınan derslerle daha da zenginleştirilmiş bir şekilde yayımlandı. COVID-19 pandemisinin biyoçeşitliliğin bozulmasının bir sonucu olduğu belirtilen Biyoçeşitlilik

<sup>11</sup> Farand C., *Von der Leyen pressed to deliver on climate after winning EU vote*, Euractiv, 17.07.2019, <https://www.euractiv.com/section/climate-strategy-2050/news/von-der-leyen-pressed-to-deliver-on-climate-after-winning-eu-vote/> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>12</sup> Avrupa Komisyonu, *Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulation (EU) 2018/1999 (European Climate Law)*, 04.03.2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0080&from=EN> Erişim Tarihi: Ekim 2020

Stratejisi'nde, insan ve ekosistemlerin sağlığı arasındaki bağa dikkat çekildi.<sup>13</sup> Diğer yandan Çiftlikten Çatala Stratejisi, hiçbir durumda işlevselliğini kaybetmeyecek "dayanıklı ve dirençli" gıda sistemlerinin önemini hatırlattı.<sup>14</sup>

Komisyon ayrıca enerji sistemleri entegrasyonu ve hidrojen, kimyasallar, metan, restorasyon dalgası ve açık deniz yenilenebilir enerjilerine ilişkin stratejiler yayımladı. Diğer yandan Komisyon, hazırlanan kapsamlı bir etki analizine bağlı olarak 2030 yılı için yeni bir hedef oluşturulması teklifinde bulundu. Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, 16 Eylül 2020'de gerçekleşen Birliğin Durumu konuşmasında yapılan kamu istişaresi ve kapsamlı etki analizi doğrultusunda AB'nin 2030 sera gazı emisyonu azaltımı hedeflerinin %55'e yükseltilmesi önerisini dile getirdi.<sup>15</sup> Ancak AP'nin Çevre, Halk Sağlığı ve Gıda Güvenliği Komitesi, 7 Ekim 2020 tarihinde AB İklim Yasası'na ilişkin bir düzenleme kabul ederek 2030 hedefinin %60 olarak değiştirilmesi yönünde bir karar aldı.<sup>16</sup> Bu, İsveçli parlamenter Jytte Guteland'ın daha önceden teklif ettiği %65 hedefinden düşük olsa da Komisyonun duyurduğu hedefe göre daha iddialı bir hedef. Jytte Guteland, daha önce Emisyon Açığı Raporu'nu referans göstererek küresel ısınmanın 1,5°C ile sınırlandırılabilmesi için küresel sera gazı emisyonlarının her yıl %7,6 oranında azalması gerekliliğine vurgu yapmış, bu durumda AB'nin de bu hedefle uyumlu olarak sera gazı emisyonlarını %65 oranında azaltması gerektiğini söylemişti.<sup>17</sup>

Bununla birlikte, Avrupa Komisyonu, AB Emisyon Ticaret Sistemi'nin (*Emissions Trading System - ETS*) kılavuz ilkelerini güncelledi. Güncellenen kılavuz ilkeler, uluslararası ticaret ve yüksek dolaylı emisyonlardan kaynaklanan karbon sızıntısı riski taşıyan on sektör ve 20 alt sektörü kapsıyor. Bu ilkelere göre, yeni dönemde sabit ödenek oranı bir önceki dönemdeki %85'ten %75'e indiriliyor. Bununla birlikte, ödenekler verimli olmayan teknolojilere sağlanmayacak ve şirketlerin ek karbonsuzlaşma çabaları koşuluna bağlı olacak. Bu kılavuz ilkeler, 1 Ocak 2021 tarihinde yürürlüğe girecek ve 2021-2030 döneminde uygulanacak.<sup>18</sup>

<sup>13</sup> Avrupa Komisyonu, *Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, EU Biodiversity Strategy for 2030*, 20.05.2020 [https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a3c806a6-9ab3-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC\\_1&format=PDF](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a3c806a6-9ab3-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF) Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>14</sup>Avrupa Komisyonu, *Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system*, 20.05.2020, [https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC\\_1&format=PDF](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF) Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>15</sup> Avrupa Komisyonu, *State of the Union Address 2020*, 16.09.2020, [https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/soteu\\_2020\\_en.pdf](https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/soteu_2020_en.pdf) Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>16</sup> Avrupa Parlamentosu, *EU climate law: MEPs want to increase 2030 emissions reduction target to 60%*, 08.09.2020, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20201002IPR88431/eu-climate-law-meps-want-to-increase-2030-emissions-reduction-target-to-60> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>17</sup> Schulz F., *EU lawmakers debate 65% climate target proposal*, *Euractiv*, 29.05.2020, <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/eu-parliaments-climate-committee-divided-over-65-climate-target/> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>18</sup> Avrupa Komisyonu, *State of the Union: Commission adopts revised EU Emission Trading System State aid Guidelines\**, 21.09.2020, [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip\\_20\\_1712](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1712) Erişim Tarihi: Ekim 2020

Avrupa Yeşil Mutabakatı, sadece AB'yi ilgilendiren bir politik öncelik olmayacak. Bu ekolojik dönüşümün, aynı zamanda küresel ekonomi, ticaret ve güvenlik çıkarları dahil olmak üzere jeopolitiği yeniden şekillendireceği öngörülüyor. Sadece AB'nin iklim hedeflerini yükselttiği bir dünyada, küresel ısınmanın 2°C ile sınırlandırılmasının mümkün olmadığı bir gerçek. Bu durumda AB, küresel iklim değişikliği müzakerelerinde liderlik edecek ve daha güçlü bir "yeşil düzen diplomasisi" ile diğer ülkeleri de daha yüksek iklim ve enerji taahhütleri vermelerini sağlayacak. Partner ülkelerle iki taraflı ilişkileri artırarak gerektiği yerde yenilikçi cinsten ilişkiler kuracak.

Özellikle küresel sera gazı emisyonlarının %80'inden sorumlu olan G20 ülkeleriyle çevre ve iklim değişikliği konusunda yakın ilişkiler kurmak niyetinde. İklim değişikliğine yönelik ekonomik teşvikler yaratmak için küresel çaptaki ortaklarla uluslararası karbon piyasası geliştirmeyi planlıyor.

Diğer yandan AB, yakın ve komşu ülkelerini ekolojik dönüşümlerinde destekleyecek. Batı Balkanlar için Yeşil Gündem (*Green Agenda*) hazırlama çalışmalarına başlamış olan AB, Güney komşuları ve Doğu Ortaklığı ülkeleriyle de güçlü çevre, iklim ve enerji ortaklıkları kurmayı planlıyor.

AB, ticaret politikasını ekolojik dönüşümünü desteklemek için kullanacak. AB, üçüncü ülkelerle imzalanan STA'lardaki "Sürdürülebilir Kalkınma" bölümünde bulunan iklim değişikliği taahhütlerini güçlendirilmeye devam ediyor. AB'nin imzaladığı son serbest ticaret anlaşmalarında Paris Anlaşması'nın onaylanması ve etkili bir şekilde uygulanmasına ilişkin hükümler zaten bulunmaktaydı. Yeşil Mutabakat'la, üçüncü ülkelerin Paris Anlaşması başta olmak üzere başlıca çevre anlaşmalarını onaylaması, STA'ların hayata geçirilebilmesi için bir ön koşul hâle getirilecek. Geçtiğimiz ay göreve başlayan Ticaret İcra Şefi (*Chief Trade Enforcement Officer*), bu anlaşmalardaki taahhütlerin hayata geçirilmesi konusundaki çabaları hızlandıracak. Ayrıca AB'nin ticaret politikası, "yeşil mallar ve hizmetler"e yatırımın kolaylaştırılmasını sağlarken, iklim dostu kamu alımını teşvik edecek. AB pazarında yer alan tüm kimyasalların, materyallerin, gıdaların ve diğer ürünlerin ilgili AB düzenlemeleri ve standartlarına uygun hâle getirilmesi de şart hâline getirilecek. Bununla birlikte AB, "yeşil düzenleme" konusundaki uzmanlığını, benzer iddialı kurallar ortaya koymaları için ticaret ortakları ile paylaşarak bu ülkelerde çevrenin korunmasının ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasını da amaçlıyor.

Diğer yandan, üçüncü ülkelerin iklim çabalarının yeterli olmadığı durumlarda karbon kaçağı riskinin azaltılması için Avrupa Komisyonu, 2021 yılında henüz açıklanmamış birkaç sektör için karbon sınır düzenlemeleri mekanizmasının oluşturulmasını planlıyor. Bu mekanizmanın 2023 yılın itibarıyla yürürlüğe gireceği tahmin ediliyor. Bu durumda AB'nin ithal ettiği ürünlerin fiyatları, içerdiği karbon miktarıyla orantılı olarak belirlenecek. Bu da demek oluyor ki, bir ülke AB'ye ihraç ettiği ürünü üretirken daha fazla karbon salınımına neden oluyorsa büyük ihtimalle daha fazla vergi ödemek durumunda kalacak.

Yani, tesis edilmekte olan yeni iklim rejimine liderlik yapacak olan aktörün AB olacağını söyleyebiliriz. Öyle görünüyor ki, AB bu konudaki kuralların yapıcısı olacak ve tüm dünyayı da kendisi gibi yüksek hedefler vermesi için harekete çevirecek. Bunu, elinde bulundurduğu, özellikle de ekonomik, araçlarla yapacak.

## Çin Hâlâ Liderliğe Oynuyor mu?

Küresel çapta en fazla sera gazı emisyonuna neden olan Çin'in iklim hedefleri, küresel ısınmayı sınırlandırmak için çok önemli. 2016 yılında tek başına küresel emisyonların %25,76'sına neden olan Çin,<sup>19</sup> iklim değişikliği ile mücadelede rol alması gereken en önemli aktör. Ancak Çin bir zamanlar bu mücadelede AB ile birlikte liderliğe oynarken, son yıllarda ivme kaybetmeye başladı.

Çin, 2009 yılında GSYH başına CO<sub>2</sub> emisyonlarını 2020 yılına kadar 2005 yılına kıyasla %40-45 oranında azaltacağını duyurmuştu. Bununla birlikte, birincil enerji tüketiminde fosil olmayan yakıtların payını yaklaşık %15 yükselteceğini ve orman alanını 40 milyon hektara çıkaracağını beyan etmişti.

Çin'in, UNFCCC'ye sunduğu Ulusal Katkı Beyanı'nda 2030 yılına yönelik taahhütler verdi:<sup>20</sup>

- 2030 yılına kadar CO<sub>2</sub> emisyonlarının düşme eğilimine girmesi ve hatta bunun daha erken gerçekleşebilmesi için daha çok çaba gösterilmesi,
- Birim GSYH başına CO<sub>2</sub> emisyonlarının 2005 seviyesine kıyasla %60-65 azaltılması,
- Fosil olmayan yakıtların birincil enerji tüketimindeki payının yaklaşık %20'ye çıkarılması,
- Orman alanının 2005 yılına kıyasla 4,5 milyar metreküp artırılması.

Çin ayrıca, 2017 yılından beri kömür yatırımları için bir uyarı sistemi geliştirdi. Bu sistem, yeni kömürlü termik santral projelerinin yatırım getirisi, elektrik talebi ve çevresel kaygılar açısından değerlendirilmesine dayalı. Buna göre, 38 bölgedeki kömürlü termik santral projelerinin fizibilitesi kötü, orta veya iyi olarak değerlendiriliyor. Kötü olarak değerlendirilen bölgelerde yeni kömür yatırımı ise prensip olarak yasaklanıyor.

2019 Emisyon Açığı Raporu'na göre Çin'in mevcut politikalarıyla 2030 hedefini fazlasıyla yerine getirmesi bekleniyor.<sup>21</sup> Ancak ABD'nin Paris Anlaşması'ndan çekilmesiyle iklim değişikliği ile mücadelede AB ile birlikte liderlik koltuğuna göz kırpan Çin, son yıllarda liderlik pozisyonundan uzaklaştığı gerekçeleriyle eleştirilmeye başladı. Nisan 2019'da Çin, yeni kömür yatırımını yasaklayan bölgelerin sayısını 24'ten 21'e düşüren en son risk derecelendirmesini yayımlayarak kafalarda bazı soru işaretleri oluşturdu. Eleştirilerin gerekçesi, değişikliğin kömür enerjisinin gelişimini teşvik edebileceği ve enerji sektörünün karbondan arındırılmasını yavaşlatabileceğiydi. Ayrıca yenilenebilir enerjide fiyatların düşmesinden dolayı Çin hükümetinin yenilenebilir enerjiye yönelik sübvansiyonları kesmesi ve Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında diğer ülkelerde kömürlü termik santrallerin kurulması için 30 milyar dolar harcaması da

<sup>19</sup> Ge M., Friedrich J., *4 Charts Explain Greenhouse Gas Emissions by Countries and Sectors*, WRI, 06.02.2020, <https://www.wri.org/blog/2020/02/greenhouse-gas-emissions-by-country-sector> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>20</sup>UNFCC, Çin Halk Cumhuriyeti'nin UNFCCC'ye İlettiği Ulusal Katkı Beyanı, 30.06.2015, <https://www4.unfccc.int/sites/submissions/INDC/Published%20Documents/China/1/China's%20INDC%20-%20on%2030%20June%202015.pdf> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>21</sup>UNEP, *Emissions Gap Report 2019*, 27.11.2018, [http://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/26895/EGR2018\\_FullReport\\_EN.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/26895/EGR2018_FullReport_EN.pdf?sequence=1&isAllowed=y) Erişim Tarihi: Ekim 2020

eleştirilerden bazılarıydı.<sup>22</sup> Bunların yanı sıra, Çin, 2030 yılı iklim hedeflerini iyileştirmek amacıyla güncellemekte geciktiği için de eleştirilmekteydi.<sup>23</sup>

Bu eleştirilerin ortasında AB, küresel çapta en fazla sera gazı emisyonuna neden olan Çin'in daha fazla çaba göstermesine ön ayak olmak için eyleme geçme kararı aldı. 14 Eylül 2020'de gerçekleştirilen çevrim içi AB-Çin Zirvesi'nde Çin'in 2025 yılına kadar emisyonlarını düşüş eğilimine geçirmesi, 2060 yılına kadar iklim nötr hâle gelmesi ve ülke sınırları içinde veya dışında yeni kömürlü termik santrallere yönelik teşvik sağlamayı bırakması için "yeşil diploması"sini kullanma kararı aldı. Öyle ki bazı kaynaklara göre AB, Çin bu taahhütlere uymadığı takdirde Çin şirketlerine cezai bir önlem olarak karbon vergisi uygulamak zorunda kalacağı konusunda uyardı.<sup>24</sup> 14 Eylül'de gerçekleştirilen AB-Çin Zirvesi'nde, iki taraf da iklim değişikliği ve biyoçeşitlilik konularında ortak iddialı taahhütler gözetmek için Yüksek Düzey Çevre ve İklim Diyalogu'nu tesis etme kararın beyan etti. AB ayrıca Çin'i kendi ulusal emisyon ticaret sistemini oluşturması yönünde teşvik etti.<sup>25</sup>

AB'nin Çin ile kurduğu yeşil diyalog meyvesini kısa süre içinde verdi. Zirveden bir gün sonra Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Wang Wenbin'in gerçekleştirdiği basın toplantısında<sup>26</sup>, Wenbin Çin'in iklim değişikliği konusunda daha fazla katkıda bulunma konusunda gönüllü olduğunu ve iklim değişikliğine yönelik yarım yüzyıllık vizyon oluşturmayı planladığını açıkladı. Bu vizyona, CO<sub>2</sub> emisyonlarının düşüş eğilimine geçmesinin ve karbon nötr bir Çin hedefinin de dahil olduğunu dile getirdi. Ancak en önemlisi, Çin 22 Eylül'de toplanan BM Genel Kurulu'nda 2060 yılına kadar karbon nötr bir ülke olma sözünü verdi. Bu da AB'nin yeşil diplomasısının kısa bir süre içinde etkisini gösterebilecek kadar güçlü olduğunu gösterdi. Ancak Çin, AB'nin dile getirdiği 2025 yılına kadar emisyonlarda düşüş hedefini dikkate almayarak emisyonlarının en geç 2030 yılına kadar düşüş eğilimine geçeceği sözünü yeniledi. Çin'in 2060 yılı hedefi iklim değişikliği ile mücadelede umut yaratsa da Çin'in "jeopolitik amaçlar için iklim gündemini bir koz olarak kullandığı" yorumları da eksik olmadı. Zira Çin'in ABD Başkanı Donald Trump'ın iklim değişikliği konusunu ele alma konusundaki çekincelerinden faydalandığı da yapılan yorumlar içerisindeydi. BM Genel Kurulu'nda Çin Devlet Başkanı

<sup>22</sup> Hook L., *Climate change: how China moved from leader to laggard*, *Financial Times*, *Climate change: how China moved from leader to laggard*, <https://www.ft.com/content/be1250c6-0c4d-11ea-b2d6-9bf4d1957a67> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>23</sup> Doyle A. *China among nations likely to miss 2020 deadline for climate plans – UN's Espinosa*, *Climate Change News*, 02.09.2020, <https://www.climatechangenews.com/2020/09/02/china-among-nations-likely-miss-2020-deadline-climate-plans-uns-espinosa/> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>24</sup>Simon F., *Europe urges China to match its climate ambitions*, *Euractiv*, 14.09.2020, <https://www.euractiv.com/section/energy/news/europe-urges-china-to-match-its-climate-ambitions/> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>25</sup>*EU-China Leaders' Meeting: Upholding EU values and interests at the highest level*, AB Konseyi, 14.09.2020, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/09/14/eu-china-leaders-meeting-upholding-eu-values-and-interests-at-the-highest-level-joint-press-release-by-president-michel-president-von-der-leyen-and-chancellor-merkel/> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>26</sup> *Foreign Ministry Spokesperson Wang Wenbin's Regular Press Conference on September 15, 2020*, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 15.09.2020, [https://www.fmprc.gov.cn/mfa\\_eng/xwfw\\_665399/s2510\\_665401/t1815139.shtml](https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t1815139.shtml) Erişim Tarihi: Ekim 2020

Xi Jinping'in iklim taahhüdünü Başkan Trump'ın konuşmasından sadece dakikalar sonra vermesi, gözlemciler tarafından "cesur ve hesaplanmış bir hamle" olarak görüldü.<sup>27</sup>

Tüm dünya tarafından sevinçle karşılanan bu hamle, kimilerine göre küresel ısınmanın 1,5°C ile sınırlandırılması için yeterli olmasa da, 2°C ile sınırlandırılmasını mümkün kılıyor. *Climate Action Tracker*'a (CAT) göre, Çin 2060 yılından önce karbon nötrlük hedefini yerine getirirse, iklim değişikliği projeksiyonları 0,2-0,3°C oranında azalacak. Bu da CAT'in hesapladığı en yüksek azaltım senaryosu olarak tarihe geçiyor.<sup>28</sup> Bu hedef ayrıca, ABD başta olmak üzere, diğer başlıca salınım yapan ülkeler üzerinde bir baskı da kuruyor. Ancak Çin, AB'nin ve Birleşik Krallık'ın 2050 hedefleri gibi iklim nötr olmayı vadetmiyor, şimdilik sadece karbon nötrlük vadediyor. Bununla birlikte, Çin'in bu taahhütleri nasıl gerçekleştireceği henüz bilinmiyor. Mevcut zaman diliminde hazırlanan Çin'in 2021-2025 yıllarını kapsayan Beş Yıllık Planı'nın bu konuda bazı tedbirler içermesi bekleniyor.

### Yeşil Düzen Yayılıyor

AB, iklim hedeflerini artırırken, aynı zamanda diğer ülkelerin de benzer çabalar göstermesi için liderlik rolünü üstlenme kararı da almıştı. AB'nin bu güçlendirilmiş iklim çabaları gerçekten de diğer ülkelere, özellikle de küresel emisyonların en büyük sorumluları olan G20 ülkelerine bir nevi ilham kaynağı oldu.

Bu ülkelerden biri Kanada'ydı. Kanada henüz hükümet seviyesinde Avrupa Yeşil Düzeni'ne benzer bir girişim de bulunmasa da "Yeşil Yeni Düzen" ve Kebek merkezli Dönüşüm Anlaşması (*Le pacte pour la transition*) gibi halk tabanlı bazı girişimler gündemde bulunuyor. Şimdiden en az 300 bin imzacıya sahip olan Dönüşüm Anlaşması, özellikle Kebek'teki Frankofon topluluklar tarafından desteklenmekte. Bu anlaşma henüz politik bir güce sahip olmasa da iklim değişikliğinin ciddiye alınması gereken bir olgu olduğunu iddia ederek Kanada'nın Paris Anlaşması doğrultusunda hareket etmesi gerektiğini dile getiriyor. Bu doğrultuda 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarının %50 azaltılmasını destekliyor.<sup>29</sup>

Diğer yandan, Blok'tan ayrılrsa da Birleşik Krallık benzer iklim politikası yürütmeye devam ediyor. Birleşik Krallık, 27 Haziran 2019 tarihinde 2050 yılına kadar net sıfır emisyon hedefine yönelik bir kanun kabul eden ilk büyük ekonomi oldu. Böylece Birleşik Krallık daha önceki 1990 yılına kıyasla sera gazı emisyonlarını %80 azaltma taahhüdünü bir kenara atarak 2050 yılına kadar tüm sera gazı emisyonlarını sıfırlamış olacak.<sup>30</sup>

Diğer yandan Japonya, 26 Ekim 2020'de, 2050 yılına kadar karbon nötr bir ülke olma taahhüdünde bulundu. Böylece Japonya, en iddialı iklim hedefi ortaya koyan ilk Asya ülkesi oldu. Japonya Sanayi Bakanı Hiroshi Kajiyama bir basın konferansında, karbon

<sup>27</sup> McGrath M., *Climate change: China aims for 'carbon neutrality by 2060'*, BBC, 22.09.2020, <https://www.bbc.com/news/science-environment-54256826> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>28</sup> *Climate Action Tracker, China going carbon neutral before 2060 would lower warming projections by around 0.2 to 0.3 degrees C*, 23.09.2020, <https://climateactiontracker.org/press/china-carbon-neutral-before-2060-would-lower-warming-projections-by-around-2-to-3-tenths-of-a-degree/> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>29</sup> *CBC News, A Green New Deal for Canada: What it means*, 10.05.2019, <https://www.cbc.ca/news/technology/what-on-earth-newsletter-green-new-deal-canada-1.5129864> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>30</sup> Birleşik Krallık hükümeti, *UK becomes first major economy to pass net zero emissions law*, 27.06.2019, <https://www.gov.uk/government/news/uk-becomes-first-major-economy-to-pass-net-zero-emissions-law> Erişim Tarihi: Ekim 2020



nötrlük hedefini bir büyüme stratejisi olarak nitelendirdi. Kajiya, bu hedefi yerine getirebilmenin özellikle güneş pili ve karbon geri dönüşümünden geçtiğini söyleyerek bu alanlarda araştırma ve geliştirmenin ve toplumu dijitalleştirmenin artırılacağını açıkladı.<sup>31</sup>

Bir diğer G20 ülkesi Güney Kore, özellikle de COVID-19'un etkilerinin hissedildiği bir dönemde, 14 Temmuz 2020 tarihinde, Kore Yeni Düzen'ini (*K-New Deal*) duyurdu. Böylece Kore Yeşil Yeni Düzeni, Doğu Asya'nın ilk Yeşil Yeni Düzeni oldu. Dijital Yeni Düzen ve Yeşil Yeni Düzen alt başlıklarından oluşan bu yeni düzen, dijital dönüşümlerle birlikte "akıllı", yeşil dönüşümler sonucunda net sıfır emisyon hedefleriyle de "yeşil" bir ülke hâline gelmeyi; aynı zamanda istihdamı ve sosyal güvenlik ağları da güçlendirecek bir politika gütmeyi amaçlıyor. Yaklaşık 114,1 trilyon wonu (94,5 milyar dolar) Güney Kore hükümeti tarafından sağlanacak olan toplam 160 trilyon won değerindeki paketin 58,2 trilyon wonu ile Dijital Yeni Düzen'e; 73,4 trilyon wonu ile Yeşil Yeni Düzen'e ve 28,4 trilyon wonu ile sosyal güvenlik ağlarına yatırım yapılması öngörülüyor. Güney Kore'nin en fazla yatırım yapmayı planladığı alt başlık olan Yeşil Yeni Düzen ile 659 bin yeni istihdam yaratılması, yeşil altyapı, yenilenebilir enerji ve yeşil sanayinin teşvik edilmesi hedefleniyor.<sup>32</sup> Ancak Çin ve Japonya'nın 2050 hedeflerinin üzerine benzer taahhütler sunmak konusunda baskı hisseden Güney Kore, Japonya'nın duyurusunun ardından yalnızca birkaç gün içerisinde 2050 yılı sıfır net emisyon hedefini duyurdu.<sup>33</sup> Böylece Doğu Asya'nın en güçlü ekonomileri, AB'nin ve Birleşik Krallık'ın ardından yeni iklim rejiminin liderleri olarak konumlanma yönünde ilk adımlarını atmış oldu.

## G20 Ülkelerinin Genel Durumu

Yeşil Düzen yayılmaya devam ederken, ABD, Hindistan, Brezilya, Avustralya gibi önemli oranda sera gazı emisyonuna neden olan G20 ülkelerinin bu konuda bir plan ortaya koymamaları dikkat çekiyor. Bu ülkelerden birçoğu hâlâ yanlış tarım uygulamaları yapmaya, ekolojiye zarar verecek şekilde madencilik faaliyetlerini sürdürmeye ve fosil yakıt kullanımını teşvik etmeye devam ediyor. ABD Başkanı Donald Trump ülkeyi Paris Anlaşması'ndan çıkarmak için resmi bildiriye bulunmuşken, Brezilya ve Avustralya'da çevre politikalarındaki gerilemeler ve bunların sonucunda gerçekleşen yıkıcı afetler korkutmaya devam ediyor.

<sup>31</sup> Wakatsuki Y. ve Reuters, *Japanese Prime Minister sets goal of zero emissions, carbon-neutral society by 2050*, 26.10.2020, <https://edition.cnn.com/2020/10/26/asia/japan-emissions-target-2050-scli-intl/index.html> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>32</sup> Kore Cumhuriyeti Ekonomi ve Finans Bakanlığı, *National Strategy for a Great Transformation KOREAN NEW DEAL*, Temmuz 2020, <http://english.moef.go.kr/skin/doc.html?fn=Korean%20New%20Deal.pdf&rs=/result/upload/mini/2020/07/> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>33</sup> Jaewon K., *South Korea joins Japan in making 2050 carbon-neutral pledge*, *Nikkei Asia*, 28.10.2020, <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Environment/South-Korea-joins-Japan-in-making-2050-carbon-neutral-pledge> Erişim Tarihi: Ekim 2020

**Tablo:** En fazla sera gazı emisyonuna neden olan G20 ülkeleri

Ülke	2017 yılı küresel sera gazı emisyonlarındaki payı AKAKDO hariç ve dahil (parantez içinde)
Çin	%28,9 (%25)
ABD	%13,1 (%12,5)
AB-28	%9,0 (%7,9)
Hindistan	%7,0 (%7,1)
Rusya	%4,6 (%4,3)
Japonya	%3,0 (%2,9)
Brezilya	%2,3 (%2,9)
Endonezya	%1,7 (%4,9)
Kanada	%1,6 (%1,8)
Kore Cumhuriyeti	% 1,6 (%1,3)
Meksika	%1,5 (%1,5)
Suudi Arabistan	%1,5 (%1,4)
Avustralya	%1,2 (%1,1)
Türkiye	%1,2 (%1,0)
Güney Afrika	%1,1 (%1,1)
Arjantin	%0,8 (%0,9)

Kaynak: *Emissions Gap Report 2019*

2018 yılının Ekim ayında iktidara geldiğinden beri, dünyanın en büyük ve en fazla biyoçeşitliğe sahip Amazon yağmur ormanlarını madencilik, tarım ve baraj yapımına açmak arzusuyla hareket eden iklim inkârcı Devlet Başkanı Jair Bolsonaro Amazon yağmur ormanlarında gerçekleşen büyük yangınla mücadelede sınıfta kaldı.

Brezilya'daki yangınların ardından Avustralya'daki yangınlar da dünya çapında çok büyük bir endişe kaynağı hâline geldi. Aylarca sönmeyen yangınlar, çalılardan, ormanlardan ve parklardan oluşan 10 milyon hektardan daha büyük bir alanın yok olmasına, yaklaşık 33 insanın<sup>34</sup> ve neredeyse üç milyardan fazla hayvanın ölümüne veya yerinden edilmesine neden oldu.<sup>35</sup> Bunun yanında yaklaşık 3 bin 94 ev küle dönüşürken, 200 bin kişi evlerini terk etmek zorunda kaldı. Zaten son birkaç on yıldır biyoçeşitliliğini kaybeden ve en fazla nesli tükenmekte olan memeli oranına sahip olan Avustralya, New

<sup>34</sup> 2019–20 Australian bushfires—frequently asked questions: a quick guide, Avustralya Parlamentosu, 12.03.2020,

<https://www.aph.gov.au/About Parliament/Parliamentary Departments/Parliamentary Library/pubs/rp/rp1920/Quick Guides/AustralianBushfires> Erişim Tarihi: Ekim 2020

<sup>35</sup> 3 billion animals impacted by Australia's bushfire crisis, WWF, 28.07.2020, [https://wwf.panda.org/wwf\\_news/?364738/3-billion-animals-impacted-by-Australias-bushfire-crisis#:~:text=Nearly%20three%20billion%20animals%20%E2%80%93%20mammals,%2C%20%2C%20and%2051%20million%20frogs](https://wwf.panda.org/wwf_news/?364738/3-billion-animals-impacted-by-Australias-bushfire-crisis#:~:text=Nearly%20three%20billion%20animals%20%E2%80%93%20mammals,%2C%20%2C%20and%2051%20million%20frogs). Erişim Tarihi: Ekim 2020

South Wales ve Victoria eyaletlerindeki iki ayrı yangının birleşmesiyle meydana gelen “mega yangın” ile daha da sarsıldı. Öyle ki, bu mega yangın birçok hayvanın neslinin tükenme sürecini hızlandırdı. Bununla birlikte, yangından çıkan dumanlar nedeniyle Sydney’deki hava kalitesi “tehlikeli” seviyeden 11 katı daha kötü olarak ölçüldü.

Avustralya’da kontrol edilemeyen yangınlara sıkça rastlansa da, bu mega yangını bu derece şiddetli yapan ana faktörün iklim değişikliği olduğu düşünülüyor. 2019 yılında ortalamanın üzerinde seyreden hava sıcaklıkları ve rüzgârların bu yangınları farklı bölgelere taşınmasıyla yangınların etkileri daha da büyüdü. Ancak iklim değişikliğinden bu derece etkilenen Avustralya, iklim politikaları konusunda sınıfta kalıyor. En fazla sera gazı salınımı yapan 13’üncü G20 ülkesi olan Avustralya’nın, 2005 yılına nazaran 2030 yılında sera gazı emisyonlarını %26-28 oranında azaltma yönündeki taahhüdünün de hükümetin başındaki aktörlerin yeterince çaba göstermemesi nedeniyle başarılması güç görünüyor.

Avustralya’da en fazla eleştirilen unsur, ülkenin en büyük kömür ihracatçısı olması ve kömür ihracatının son yirmi yılda neredeyse iki kat artması. Avustralya’nın ihraç ettiği enerjinin %50’den fazlası kömürden oluşuyor. Bunun yanında, ülkenin ticaretinde doğal gaz ve petrol gibi diğer fosil yakıtlar da çok önemli bir yer kaplıyor. 2018-2019 döneminde Avustralya’nın ihracatının ikinci sırasında kömür varken, üçüncü sırada doğal gaz, dokuzuncu sırada ise ham petrol bulunuyor.<sup>36</sup> Avustralya Enstitüsü adlı bir düşünce kuruluşunun yayımladığı bir analize göre küresel fosil yakıt ihracatının %7’sini yapan Avustralya, Rusya ve Suudi Arabistan’ın ardından en fazla fosil yakıt ihraç eden ülke konumunda.<sup>37</sup>

İklim krizi ile mücadelenin ilk eylemlerinden biri fosil yakıtlarla mücadele etmekten geçiyorken ve tüm ülkeler yenilenebilir enerji payını artırmaya çalışırken, küresel sera gazı emisyonlarının %1,2’sine sebep olan Avustralya, en önemli ticaret kalemlerinden olan bu fosil yakıtları bırakmaya niyeti olmadığı gibi, aksine kömür üretimini artırma eğiliminde. Bazı söylentilere göre Avustralya hükümeti, diğer ülkelerin kömür ve doğal gaz ithalatını teşvik etmekle kalmıyor, G20 ve BM’nin düzenlediği uluslararası toplantılarda kendi fosil yakıt ihracatının değil eleştirilmesi, hakkında hiç konuşulmaması için büyük çabalar gösteriyor. Ayrıca Avustralya’nın Madrid’de gerçekleştirilen COP25’te Kyoto Protokolü’nden kalan (*carry over*) kredilerin 2030 hedefleri için kullanılmasının önüne geçmesi, müzakerelerinin önünü tıkamış ve büyük bir tepki toplamıştı. Büyük ekonomilerin çoğunun 2050 veya 2060 yılında net sıfır emisyon hedefleri koyduğu şu günlerde, dünyanın 14’üncü en büyük ekonomisi olan<sup>38</sup> ve ekonomisi özellikle madencilik ve fosil yakıtlara bağlı Avustralya’nın da benzer hedefleri koymasına gerekiyor.

Diğer yandan Türkiye de UNFCCC içindeki konumundan dolayı Paris Anlaşması’nı onaylamayı reddediyor ve henüz iddialı iklim politikaları ortaya koymayı düşünmüyor.

<sup>36</sup> *Australia’s Top 25 Exports, Goods & Services*, Avustralya Hükümeti Dış İlişkiler ve Ticaret Bakanlığı, 19.11.2019, <https://www.dfat.gov.au/sites/default/files/australias-goods-services-by-top-25-exports-2018-19.pdf> Erişim Tarihi: Kasım 2020

<sup>37</sup> *New Analysis: Australia Ranks Third for Fossil Fuel Export*, *The Australian Institute*, 19.08.2019, <https://www.tai.org.au/content/new-analysis-australia-ranks-third-fossil-fuel-export>

<sup>38</sup> 2019 Yılı GSYH verileri, Dünya Bankası, [https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?most\\_recent\\_value\\_desc=true](https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?most_recent_value_desc=true) Erişim Tarihi: Kasım 2020

Türkiye, sera gazı emisyonlarını referans senaryoya oranla %21 azaltmayı planlıyor. Bu da demek oluyor ki Türkiye, aslında sera gazı emisyonlarında artış öngörüyor. Ancak Türkiye'nin verdiği bu taahhülle sıcaklık artışını değil 1,5°C ile sınırlandırmak, 2°C ile bile sınırlandırmak mümkün değil. Bu nedenle Türkiye'nin en kısa zamanda Paris Anlaşması'nı imzalaması yetmeyecek; hatta Ulusal Katkı Beyanı'nı Paris Anlaşması hedeflerine göre güncellemesi gerekecek.



Kaynak: UNFCCC

## Sonuç

İklim değişikliği, çağımızın en büyük sorunlarından biri. İklim değişikliğine bağlı olarak gerçekleşen felaketlerin her yıl daha da artması, son yıllarda can ve mal kayıplarının da artmasına sebep oluyor. Diğer yandan, insan kaynaklı olduğu kanıtlanan iklim değişikliğini 1,5°C ile sınırlandırmak için on yıldan az bir süre kaldı. İklim değişikliğinin olumsuz etkilerini artırmasıyla, son yıllarda insanlar nezdinde iklim değişikliğine dair önemli bir farkındalık oluştu. İsveçli genç aktivist Greta Thunberg'ün öncülüğünde tüm dünyada gençler, politikacılardan iklim eylemi çağrısında bulundu.

Gençlerin sesi özellikle Avrupa'da büyük yankı yarattı ve politik anlamda yeşil bir dönüşüme ön ayak oldu. Yeni Komisyon Başkanı Ursula von der Leyen'in en iddialı girişimlerinden biri olan Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın önderliğinde tüm dünyada benzer değişimlere tanık olmaya başlandı. Birleşik Krallık, Japonya ve Güney Kore 2050 yılı için iklim nötr veya karbon nötr olma taahhüdünde bulunurken, küresel çapta en fazla sera gazı emisyonuna neden olan Çin de 2060 yılına kadar karbon nötr olma taahhüdünü verdi. Çin'in bu taahhüdü tüm dünyada sevinçle karşılanırken, kişi başına en fazla sera gazı emisyonuna neden olan ABD'nin Başkan Trump'ın iklim şüpheli politikaları sonucunda Paris Anlaşması'ndan çekilmesi büyük bir hayal kırıklığı yarattı. Ancak 3 Kasım 2020'de gerçekleşen ABD seçimlerinde Demokrat başkan adayını Joe Biden, seçilmesi durumunda ABD'nin de 2050 yılına kadar net sıfır emisyon hedefini benimseyeceğini açıklamıştı.<sup>39</sup> Joe Biden'ın başkanlık koltuğuna oturmasıyla, yeniden iklim rejiminde liderlik konumuna gelmesi bekleniyor. Türkiye'nin de artık tüm dünyayı kasıp kavuran bu yeşil dönüşüme ayak uydurması gerekiyor. Küresel ısınmayı 1,5°C ile

<sup>39</sup> The Biden Plan for a Clean Energy Revolution and Environmental Justice, Joe Biden'ın Resmi İnternet Sitesi, <https://joebiden.com/climate-plan/#> Erişim Tarihi: Ekim 2020

sınırlandırabilmek için on yıl kaldı ve bu nedenle uluslararası iş birliği her zamankinden daha çok önem arz ediyor.